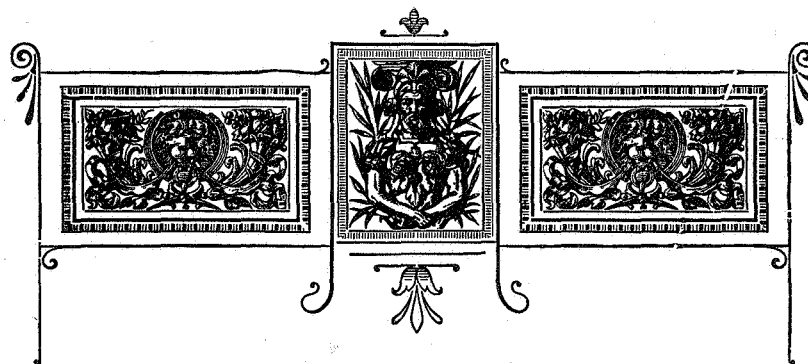
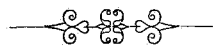

Forøvrigt modtager man fra Tid til Tid Indtrykket af en sterkere og sterkere Tilbagegang. De fleste af de Kirker, som Byen i sin Velmagtstid havde at opvise, var henimod Reformationen fuldstændig forsvundne.

Naar det derfor i annalistiske Optegnelser fortælles, at Byen „fredag næst efter Korsmesse“ 1531 blev ødelagt af en Jldsvaade, som „lagde Domkirken og alle Kirkerne og Klostrene uden Sortebrødre-Kloster“ i Aske, saa vil det med andre Ord sige — hvad andre Optegnelser ogsaa udtrykkeligt udtaler — at Ulykken af Guds-huse og geistlige Stiftelser omfattede Domkirken, Vor frue Kirke, Korskirken og Graabrødre-Kloster.

Af Trondhjems frigshistorie i middelalderen

ved

Dr. A. Ræder.

Harald Haardraade og Einar Tambar skjelve. Alt i Magnus den godes tid havde der været lidet venstabs mellem Harald Sigurds søn og Einar Tambar skjelve, den mægtigste mand i Ut-Trøndelagen, og bedre blev det ikke, da Harald blev enefonge. Harald var streng og taalte ingen modsigelse; Einar var selvraadig og kunde ikke taale en kraftig fonge over sig. Han gjorde kongen modstand, hvor han kunde, tog bøndernes parti paa ting, naar kongen eller hans mænd gik paa dem med haarde søgmaal, og da Einar var meget kyndig i lovene, kom kongen ofte til kort. Dette opvakte kongens vrede, og det gik omsider saa vidt, at de ofte trættede med hverandre; Einar sagde endog til kongen, at bønderne ikke vilde taale nogen uret af ham og ikke vilde finde sig i, at han brød deres gamle love.

Da Einar frygtede kongens vrede, holdt han mange mænd om sig hjemme, men endnu flere naar han for til byen, og kongen var tilstede. Engang drog han ind til Nidaros med ikke mindre end 8 eller 9 langskibe og 500 mand, og da han kom til byen, gik han op med hele denne flåde. Kong Harald var i sin gaard og stod ude paa loftspalen; da han saa Einar gaa iland med alle sine mænd, kvad

han et par vers af følgende indhold: „Her ser jeg den modige Tambarfjelve gaa iland med en skare huskarle saa stor, at mangen jarl ikke har den større. Einar jager os fra landet, hvis han ikke faar kysse øksens tynde mund“.

Einar var ofte den mandsterkere, og da kunde han opføre sig meget overmodig. Engang han var i byen, blev en tyv grebet af kongens mænd og ført frem for efter loven at dømmes til galgen. Tyven havde i sin tid tjent Einar, som havde været glad i ham. Einar gik til mødet med hele sit væbnede følge og tog med magt tyven fra vagten, uagtet kongen selv var tilstede.

Men var Einar end ikke Haralds ven, glemte han dog ikke, hvad han var kongen skyldig. Det lærte Harald at kjende, engang han ved hjælp af danske frigsfanger søgte at udforske sine stormænds sindelag. Han bød danskerne fare rundt og udgive sig for at være udsendt af den danske konge Svein Estridsen for at søge at faa Norges mægtigste mænd til at svige Harald og staa Svein bi, naar han med en frigshær kom til Norge. Flere stormænd tog vel mod sendemændene og gav dem løfter og tilfagn. Men da sendemændene kom til Einar, svarede han: „Det er kjendt nok, at kong Harald ikke er min ven, og at kong Svein ofte har vist mig venfjæ; jeg vil ogsaa gjerne være hans ven. Men kommer han til Norge med en hær mod kong Harald og vil herje i hans land, da skal jeg gjøre ham al den modstand jeg kan og hjælpe kong Harald af alle kræfter.“ Da sendemændene kom tilbage til kong Harald med denne besked, sagde han: „Det gik, som jeg kunde vente mig af Einar, at han talte som det sommer sig en mand, om just ikke af venfjæ for mig“.

Kongen, der herved blev blidere stent mod Einar, indbød ham til sig i Nidaros til et prægtigt gæstebud. Einar indfandt sig og blev modtaget af Harald med meget venfjæ. Dagen gik hen i lystighed, og om kvælden, da bordene var taget bort, satte kongen og hans gæster sig i en ring i gulvhalmen: Der blev lagt puder bag kongen og Einar, forat de kunde sidde mere magelig, og Harald fortalte om sine bedrifter udenlands, dengang han var høvding for Væringerne i Myklegaard. Einar, som dengang var 70 aar, blev træt og sovne under kongens fortælling. Kongen blev ærgerlig herover, og en af hans hirdmænd tillod sig paa hans opfordring en lidet ærbødig spøk med Einar. Herover blev denne saa vred, da han vaagnede og fik det at vide, at han om natten brød ind i det kammer, hirdmanden sov i, og dræbte ham.

Herved begyndte uvenfjæbet mellem kongen og Einar paa nyt. Fælles venner lagde sig imellem, og der blev aftalt et møde mellem dem i Nidaros. I Kongsgaarden var der en maalsstue, og kongen gik ind i den med nogle mænd; men den største del af hirden lod han staa ude i gaarden. I maalsstuen lod han trække spjeldet for ljoren, saa det var lidet lyst inde. Einar kom med sin søn Eindride og endel væbnede mænd. Einar sagde til Eindride: „Bliv du udenfor med folket, da er der ingen fare for mig.“ Eindride blev staaende ude ved stuedøren. Da Einar kom ind i stuen, sagde han: „Mærkt er det i kongens maalsstue idag“. I det samme faldt kongens mænd over ham med hug og stik. Einar hug efter kongen og rammede ham, men uden at gjøre ham nogen skade, da han havde to brynjer paa. Einar blev snart saaret og raabte: „Hvast bider kongens hunde!“ Da Eindride hørte dette, løb han ind med draget sverd; men han blev straks fældet tilligemed faderen. Kongens mænd løb nu til og stillede sig for døren; men Einars mænd tabte mødet, da de ingen høvding havde; de eggede hverandre og sagde, at det var en skam, om de ikke hevnedes sin høvding; men der blev dog intet anfald af.

Kongen gik nu ud til sine mænd, stillede dem op i slagorden og satte op sit merke. Men bønderne vovede ikke noget angreb. Kongen gik da med sit mandfjæ ombord paa skibene, som laa rede udenfor Kongsgaarden, roede ned elven og derefter sin vei udover fjorden. Da Einars hustru Bergljot, som opholdt sig i byen, fik høre om Einars og Eindrides fald, gik hun op i Kongsgaarden og ophidsede bønderne, der havde været med Einar, til slag; men i samme øieblik roede kongen ud efter elven. Bergljot sagde da: „Nu savner vi min frænde Haakon Jvarsson; ikke skulde Einars banemænd ro ud efter elven, hvis Haakon stod her paa elvebækken.“ Derpaa lod Bergljot pynte Einars og Eindrides lig, som blev begravet i Olafskirken ved siden af kong Magnus Olafsson. Men efter Einars fald, blev kong Harald saa ilde likt, at det kun var manglen paa en fører, der holdt lendermændene og bønderne fra at gjøre anfald paa kongen og holde slag med ham.

Sverre vinder kongenavn paa Øreting. Det var ved pinsetid aar 1177, at Sverre fra Jemteland af nærmede sig Nidaros med de 100 Birkebeiner, som dengang udgjorde hele hans styrke. Da man spurgte dette, gik kong Magnus's lendermænd og kjøbstadsmandene over Nidelven og rykkede frem mod ham med 1000 mand. Da Sverre blev dem var, gik han dem imøde med en anden mand, og da han kom ind i deres skare, fik han kundfjæ om, hvor stor for-

ffjellen i mandtal var mellem ham og bymændene. Sverre opgav da tanken om at holde slag og trak sig tilbage til Selbu. Selbuerne samlede sig mod ham; men Birkebeinerne var saa heldige at komme mellem dem og deres baade. De tog saaledes hver baad fra Selbuerne og satte sig ved hjælp af dem fast i gaardene rundt sjøen; Sverre selv opholdt sig paa en holme i Selbusjøen, der siden kaldtes Kongsholmen. Selbuerne maatte kjøbe sig fred med en halv maanedes kost.

En nat brød Sverre op og begav sig til det høie Valsfjeld, hvor ingen blev ham og hans mænd var, medens de selv kunde se, hvad der foregik baade i Guldalen og paa Strinden, ja i selve Nidaros. Guldølerne havde samlet mange folk; men da de i nogle dage ikke saa mere til Birkebeinerne, gif hver hjem til sit. Da Birkebeinerne saa, at Guldølerne gif fra hverandre, satte de efter og kom uventet for alle folk i bygden; Guldølerne maatte da udrede alt, hvad Sverre fordrede. Da dette rygtedes i byen, sendtes folk ud, og Sverre maatte atter vige, denne gang til Sofnedalen. Her fik Sverre høre, at en mand, som hed Rut, var kommen ham tilhjælp fra Telemarken med 80 mand; han for da op til Rennebo og forenede sig med Rut.

Med 180 mand gif derpaa Sverre til Guløren hvor han satte over elven i smaabaade. De 20 mand, der først kom over elven, sendte Sverre ud som speidere. De mødte 7 mand, som bymændene havde sendt ud for at speide; 5 af bymændene faldt, en blev fanget, men en undslap og bragte underretning til byen. Efter dette drog det mandsskab, som var i byen, ialt 1200 mand ud mod Birkebeinerne. Da sagde en af høvdingerne, Ivar Horte: „Nu skal vi spille Birkebeinerne et puds og skjule nogle af vore folk; thi de vover sig ikke i kast med os, dersom de ser alt vort mandsskab.“ De lagde 700 mand ned ved et gjerde, og de skulde først komme frem, naar begge hære stødte sammen, og da falde Birkebeinerne i ryggen. Sverre fykkede sin hær mod de 500 mand, som var opstillet, og lod sine bueskyttere staa sammen, saa enhver uhindret kunde bruge sine vaaben. De, som laa under gjerdet, merkede ikke noget, før pilene hvinende fløi over hovederne paa dem; de lod da sine i stikken og flygtede. I kampen seirede Sverre trods sit ringe tal, og ikke mindre end 100 af fienderne faldt. Kong Olaf den helliges merke, som bymændene havde ført med sig, faldt i hans haand, og under det rykkede Sverre og hans mænd ind i Nidaros, hvor mange af hans modstandere blev taget til fange.

Ivar Horte og andre stormænd havde imidlertid reddet sig ved slugten og samlede mandsskab rundt om. Sverre skaffede sig skibe og for imod dem enkeltvis. Overalt var Birkebeinerne heldige, de var

helt syd paa Møre, hvor de tog 17 skibe, der vilde komme Ivar til hjælp. Da Sverre efter dette tog atter kom til Nidaros, viste bymændene ham den ære, der sømmer sig en konge, ringede over hele byen og gif ham imøde i procesion. Derpaa lod Sverre udgaa stævning til et møde paa Øreting og udnævnte 12 mand fra hvert af de 8 trønderske fylker. Da disse var kommet sammen, blev der givet Sverre kongenavn, og land og folk blev efter gammel landslov tildømt ham med vaabentag og ed.

Som bekjendt blev kong Sverre ikke længe i Nidaros, men maatte forfulgt af Erling jarl og kong Magnus i lang tid flakke rundt om i landet. Engang han havde været oppe i Namdalen og med 4 smaaskibe søgte sydover, fordrede hans mænd, at man skulde overfalde Nidaros, som de mente let vilde falde i deres vold. Kong Sverre modsatte sig dette deres ønske, men maatte give efter, da alle var enige. Imidlertid var bymændene forberedt paa deres komme og havde rustet 4 skibe, hvortil kom erkebiskop Øisteins skib, der var godt bemandet med erkebiskopens huskarle. Bymændene holdt vagt ved varden ved Digermulen, og da de i daglysningen saa Birkebeinerne skibe ved Raudarberg (Røberg), stak de varden i brand. Da man saa det inde i byen, blev mandsskabet sammenkaldt ved frigsuren; skibene blev bemandet og lagde ud af elven. Birkebeinerne slog samtidig ned sine telte og roede over fjorden ind under Byaaften. Bymændene roede dem imøde over bugten, og da de kom udenfor Digermulen, fik de hverandre i sigte og mødtes i bugten udenfor Hathammer. Baade bymændene og Birkebeinerne havde 4 skibe hver, men Birkebeinerne var smaa, blot ett var paa 20 sæder. Det kom til et haardt slag. Veiret var godt, og en sagte nordostvind, der blæste under slaget, drev skibene nær ind under land. Da de havde kæmpet en stund, kom erkebiskopens skib, der var kommet senere afsted, roende frem. Da Birkebeinerne saa det, syntes de, at de havde nok med de 4 skibe, de havde kæmpet med, og flygtede iland. Kong Sverre, der var iført en sid, blaa hættkappe, var gaaet frem i skibet blandt de første for at gaa iland. Men da han kom frem ved masten, vippede en planke under foden hans, og han faldt ned i rummet. Imidlertid løb folk saa tæt over ham, at han ikke kunde komme op. Men i sidste laget løb en mand, som hedte Helge med tilnavnet Bygvom. Kongen saa op paa ham, og da Helge kjendte ham, sagde han: „Ildes skilles vi ved vor konge, om han skal blive liggende her i øserummet“, tog Sverre i skulderen og trak ham op. Da sagde Sverre: „Vær ikke saa hurtig med kongenavnet, Helge!“ Derpaa løb begge sammen op paa

land. Da de var kommet op paa stranden, sprang 3 bymænd mod dem. Helge løb mod og sloges med dem, medens kongen fløv op en brat bakke; men da han næsten var kommet helt op, traadte han i sin kappe og styrtede ned paa stranden igjen. Da løb en af de mænd, der kjæmpede med Helge, mod ham og vilde hugge til ham. Men da Helge saa dette, sprang han til og gav manden banehug. Sverre, der var blevet saaret i foden under slaget, vandt sig atter op bakken, fulgt af Helge, da de to mænd, der var igjen, ikke mere turde tage kampen op mod ham. Kongen og Helge stiledede op Byaasen, hvor efterhvert det mandsskab, der var undkommet, samledes om dem. Kongen gik frem paa fjeldet og hvilede sig, og der kunde de høre bymændenes tale, om Sverre var falden eller ikke. Da svarede Helge saa høit, at bymændene hørte det: „Sverre konge skal vove en værre kamp med Eder, før han dør“. Derpaa for Sverre med sine mænd til Op-landene. Men samme høst, aaret 1178, vendte han tilbage til Nidaros, tog byen, fældte mange af kong Magnus's folk og bemægtigede sig 10 skibe, hvorpaa han forblev nordpaa vinteren over.

Slaget paa Kalvskindet. Da kong Sverre vaaren 1179 fra Nidaros af seilede sydover og nærmede sig Stat, mødte han kong Magnus og Erling jarl med en stor flaaede. Han turde ikke indlade sig i kamp mod en saa stor overmagt og flygtede tilbage til Nidaros. Sverre havde neppe naaet op mod byen, før kong Magnus og jarlens flaaede var i sigte. Sverre lod sine mænd blæse sammen til møde og sagde, at det var hans agt at gaa iland, men ingen maatte tage med sig andet end sine vaaben og de klæder, de gik i. Birkebeinerne væbnede sig og gik op i byen, medens deres skibe telte ved bryggen; kjoerne laa i rummene, og skibskisterne stod paa skibene med nøglerne i. Birkebeinerne gik just over broen over elven, da forfølgerne lagde til ved Bratøren og der gik iland. Da jarlen løb op paa land, stupte han forover paa knæerne og sagde, idet han tog sig for med begge hænderne: „Fald er reises held“. Siden stevnede de op igjennem strædet hver med sit mandsskab, efter hvert som det var kommet iland og havde gjort sig færdig til kamp.

Jarlen blev først færdig med sin flok, og da han kom op forbi Krist-kirkegaard og ovenfor Biskopsgaarden til broen, saa han kong Sverres merke hastig stævne opad landeveien til Klæbu. Han tænkte da, at Sverre fulgte mærket og søgte over broen til Sprotavoldene; men Sverre laa med den største del af sine mænd i en dal ikke langt fra broen ovenfor den nedre sandbakke. Jarlen merkede ikke til noget, før Birkebeinerne løb frem mod ham. Jarlen søgte da tilbage over

broen; Birkebeinerne fulgte efter til et gjærde, der var sat op mellem enden paa broen og byen. Da nu kong Magnus's mandsskab og resten af jarlens kom til, gik Birkebeinerne atter tilbage over broen, og de skjød nu en stund paa hverandre over broen. Jarlen bød sine mænd at gaa ud af skudvidde og satte sig ned paa marken for at se, hvad Birkebeinerne vilde foretage sig. Kong Sverre og hans mænd satte sig ogsaa ned ved sandbakken, og begge parter blev siddende saaledes en lang stund ud paa dagen. Kong Magnus's hær lod sig hente øl nede fra byen. De, der havde buer, skjød paa hverandre, og nogle blev saaret paa begge sider.

Forgjæves bød Sverre slag; Erling jarl afflog tilbudet, og Birkebeinerne drog da først til Guldalen og gik over elven ved Guløren. Der blev de et par dage. Da drog Sverre frem mod byen og kom ved daggrø til Stenbjerget. Sverre opmuntrede her sine mænd; han mindede dem om alle de møier, de havde udstaaet; herpaa kunde det nu blive ende, hvis de kjæmpede som tapre mænd og vandt seier. Han lovede sine mænd, at den, som fældte en lendermand, selv skulde blive lendermand, den, der fældte en hirdmand, selv hirdmand.

Kong Magnus's mænd holdt vagt ude paa Øren, og da de saa Birkebeinerne komme over Stenbjerget, blæstes i luren, og det blev raabt, at hæren skulde væbne sig. Mange af Magnus's mænd laa oppe i byen og havde været overstadig drukne om kvælden, da kongen havde skjænket dem om dagen. Jarlen, som var paa skibene med sine mænd, stod straks op, klædte sig og bød alle følge sig. Han gik straks op i byen langs strædet og hilste Kristkirken med kys. Der kom ogsaa kong Magnus med sit følge, Ivar Horte med sin flok og mange andre. Mange lagde sig paa knæ ved kirken og holdt bøn. Jarlen sagde: „Staa op og tag Eders vaaben; kan være, det idag falder i nogles lod at komme til at ligge her en stund.“ Jarlen havde paa en rød bomuldskjortel, en silkehue og en spændebrynje, der ikke var ganske spændt sammen; i haanden havde han et draget sverd, som han kastede fra haand til haand og sagde: „Endnu skal I sige, at gamlingen kan svinge sverdet idag.“ Derpaa lod han lursvendene blæse alt de kunde.

Kong Sverre havde foruden sine Birkebeiner 300 mand fra Guldalen. Men dette mandsskab var slet væbnet; thi bønderne havde ikke selv fulgt med, men havde sendt sine arbejdsmænd. Birkebeinerne rykkede over Jlevolden frem mod byen, og de mødtes paa ageren ved Kalvskindet lidt udenfor byen. Kong Magnus og Erling jarl havde

vel 500 mand. Der blev straks et haardt slag og den skarpeste kamp; men denne blev dog ikke langvarig. Tore Spole bar Erling jarls merke, og der faldt mænd paa begge sider, dog mest af kong Magnus's folk. Især var angrebet haardt der, hvor jarlens merke var, og da Tore derved kom i nød, stødte han merkestangen ned i marken, saa den stod ret op. Nu begyndte jarlens fylking at vige tilbage, og merket kom derved til at staa i ryggen paa de Birkebeiner, der trængte haardest frem. De af Sverres mænd, som var bagefter, tænkte, at jarlen fulgte efter merket, og blev rædde, da de mente, at deres var kommet paa flugt; da Sverre merkede dette, lod han stangen hugge ned. I det samme fik Erling jarl et stik af et kort spyd midt i livet. En mand sagde: „Et farligt stik, herre!“ Jarlen svarede: „Følg I vel kongens merke, mig fattes intet.“ Kort efter kom Ussur prest i nærheden af jarlen; jarlen hug til Ussur tværs over ansigtet, saa det blev et stygt saar. Derpaa satte jarlen sig ned, og døden kom over ham.

Med jarlen faldt største delen af den skare, som stod hos ham. Da gav kong Magnus's hær sig paa flugt, og under flugten kom Magnus til det sted, hvor hans fader laa med ansigtet i veiret. Kongen bøiede sig over sin fader, kysede ham og sagde: „Fader vi mødes igjen paa glædens dag“. Jarlens læber rørte sig; men han magtede ikke at svare. Kongen kunde da ikke tøve længere; han flygtede ned i byen med sine mænd. Han tog skibet Rude, som jarlen havde ført, og lagde ud af elven. Men nær 60 af hans hirdmænd faldt foruden mange andre. Olafuden og de fleste af Magnus's andre skibe blev taget af kong Sverre. Jarlens lig blev af Sverre jordet i Kristkirken, og Sverre selv holdt mindetalen over ham. Efter seiren belønnede Sverre sine mænd; han optraadte ellers med stort maadehold og vandt for sig Trøndelagens befolkning, saa han senere i den havde sin bedste støtte. Han blev ogsaa i Nidaros vinteren over.

Slaget paa Jlevoldene. Kong Magnus var flygtet til Bergen og rustede sig til atter at gaa mod Sverre. Om vaaren 1180 samlede han en stor hær fra det søndenfjeldske og langs hele kysten og drog med den mod Nidaros; med ham var erkebiskop Øistein, Orm Kongebroder og mange andre mægtige mænd. Magnus lagde sig med sin flaaede ved Nidarholmen og tøvede der en stund, medens kong Sverre rustede sig inde i byen. Nogle dage efter roede kong Magnus ind under Øren til samtale, og kong Sverre gif ham i møde fra byen. Sverre bød Magnus, at de skulde skifte landet i to lige dele, og begge være konger, saaledes som Magnus Barfots og

Harrald Gille's sønner havde været. Derom blev der talt meget; men der blev dog intet forlig af, da Magnus ikke vilde gaa ind paa de vilkaar, kong Sverre bød. Magnus roede da atter ud til Holmen og holdt raad med sine mænd, hvorledes de bedst skulde rette angrebet. Senere roede kong Magnus atter ind til Øren til samtale, hvor de gjensidig eggede hinanden. Birkebeinerne eggede kong Magnus' mænd til at gaa iland paa Øren; Magnus derimod eggede dem til at forlade deres træborg og slaas med ham paa Jlevoldene. Da sagde kong Sverre: „Vi samtykker i, hvad I der siger“, og saaledes blev det aftalt mellem kongerne, at de morgenen efter skulde mødes paa Jlevoldene og der levere slag. Kong Sverre lod forkynde for sit mandskab, hvad der var bestemt, og bød alle gjøre sig færdig med skriftegang og vaabenrustning.

Den følgende dag var en torsdag, lige før pinsen. Da solen randt, lod kong Magnus blæse i luren og roede med alle sine skibe ind til land. De landede ved Jlen, gif derpaa op paa Stenbjerget og satte sig der for at vente, til solen kom høiere paa himlen, saa de ikke fik den lige i øinene. Derpaa gif de ned og fylkede hæren paa Jlevoldene. Da gif kong Sverre ud af træborgen, fylkede sin hær og rykkede imod dem ud paa volden, ganske nær under bjerget. Kong Magnus stillede sin hird og sit merke paa den side, der vendte mod sjøen; thi der saa han kong Sverres merke for sig, og det var baade stort og fagert. Under dette mente han, at Sverre selv var; men det havde Gudlaug stallare, og med ham var bymænd og ledingsfolk. Kong Sverre lod derimod sit merke føre ovenom langs med bjerget; thi der ventede han det skarpeste angreb, da ikke alle kong Magnus's folk endnu var kommet ned fra bjerget. Kong Magnus havde sat en stor skare til at falde Birkebeinerne i ryggen og havde gjort Mikolaus Arnesson, kong Inges broder, til anfører for dem. Men kong Sverre sendte mandskab ogsaa mod dem, og derfor blev Mikolaus's skare ikke Magnus til nogen nytte.

Kong Sverre holdt en tale til sine mænd, før striden tog fat, og begyndte sin tale saaledes: „Her er en stor hær, og vakkert folk samlet; men det synes nu, at vi har at stride mod en stor overmagt, da kong Magnus's fylking staar over alle marker, med gyldne vaaben og dyrebare klæder, og I vil have vel gjort, om I bærer seieren hjem ikveld. Ser nu, tapre gutter, der er to ting at vælge mellem, enten at vinde seier eller at dø med tappert mod. Saaledes talte en bonde, da han fulgte sin søn til skibet og gav ham gode raad med paa veien. Han bad ham være raff og fjæk i kampen; thi godt

rygte lever længst efter enhver. Eller sig mig, sagde bonden: „Hvorledes vilde du forholde dig, om du kom i strid og vidste forud, at du skulde falde?“ Sønnen svarede: „Hvad var da andet at gjøre end at hugge paa med begge hænder.“ Den gamle sagde: „Men om nu nogen kunde med sandhed sige dig, at du ikke skulde falde?“ „Hvorfor skulde jeg da undlade at gaa frem paa det bedste!“ Bonden sagde da: „I ethvert slag, du kommer, hænder et af to, enten falder du, eller undkommer du; vær derfor djærv og modig; thi alt er forud laget af skjæbnen. Den som ikke er feig, kommer ikke til Hel, og den feige kan ei undfly; men faldet er værst paa flugten.“ Sverre endte sin tale med de ord: „Gaa nu rasht frem vafre gutter, og Gud giver seieren.“ Denne tale var Birkebeinerne til stor opmuntring, siger sagaen; de stolede paa kongens forsorg, vink og anelse om slagets udfald.

Fylkingerne gif derpaa mod hverandre, og der blev et haardt slag. Sverre og Magnus havde intet slag holdt imod hinanden med saa talrigt mandskab; men kong Magnus havde dog langt flere folk. Der, hvor Sverres merke gif frem, fulgt af hans hirdmænd og gjæster, der veg Magnus's fylking tilbage og blev straks kastet paa flugt; men paa den anden fløi, hvor Magnus's merke var, der maatte Gudlaug stallare og bymændene vige, og nogle var allerede ifærd med at flygte. Kong Sverre var selv tilhest, og da han saa sine mænd vige, red han mod dem og skreg høit: „Hvorfor flyr I? Snu om og kjæmp som bedst! Ser I ikke, at fiendernes hele hær flygter til skibene; tag mod til Eder og forfølg de flygtende!“ Da hans mænd hørte dette og saa kongen, tog de mod til sig og vendte sig mod fienden. Da Sverres hird saa, at hele kong Magnus's hær flygtede, vendte de sig did, hvor de saa Magnus's merke, og kom Magnus's mænd i ryggen. Her blev nu et stort mandefald. En mand sagde: „Flyr nu kong Magnus?“ „Endnu ikke“, sagde en anden, løb imod ham og gav ham banehug. Denne anden var kong Magnus selv. Derpaa flygtede kong Magnus med alle sine mænd.

Medens de flygtende blev forfulgt, red kong Sverre ind paa valpladsen. Her traf han Ivar Galle, der var haardt saaret; Sverre ludede sig ned af heften og spurgte, om han mente, at hans saar kunde læges, og bød ham grid. Ivar svarede, at det vel var haab om, at hans saar kunde gro, dersom en læge var at faa. Ikke langt derfra laa en anden Mand; det var Brynjulf fra Færøerne. Han vendte sig paa knæ, hug til kongen med sverdet og sigtede efter halsen; men kongen kastede kanten af staalhuen for, saa sverdspidsen rammende

den. Dog traf sverdet øret og gav kongen et ordentligt saar paa halsen. Strafs stod sverd og spyd saa tykt paa Brynjulf, at han knapt kunde falde; men da blev ogsaa Ivar Galle dræbt. Kong Magnus havde imidlertid reddet sig og samlede atter sit mandskab i Bergen; men han maatte snart søge længere syd i landet og tilsidst drage til Danmark, hvor han opholdt sig hos kong Valdemar.

Baglerne overfalder kong Inge i Nidaros. Ved paasketider aar 1206 opholdt kong Inge Baardsøn sig i Nidaros, hvor han feirede sin søster Sigrids bryllup med lendermanden Torgrim af Ejaanes. Han havde mange af Birkebeinerne hos sig, saa meget mere, som man ikke kunde være tryk for Baglerne. Deres konge Erling Steinvæg havde i Tønsberg samlet skibe og søgte med dem nord over langs kysten. De roede forbi Bergen, hvor kong Ingens broder Haakon jarl opholdt sig, og haabede at komme uforvarende over Birkebeinerne, midt under bryllupsturingen. De var ogsaa saa heldige at indhente de sendebud, som Haakon jarl havde sendt nordover med brev til kong Inge for at advare ham om Baglernes færd. Med fjorten skibe seilede de ind forbi Uddenæs og ved astentid styrede de ind fjorden.

Kong Inge og hans mænd vidste endnu intet om Baglernes komme. Men om kvælden kom en af Haakon jarls sendemænd til kongen og fortalte ham, at jarlen tre gange havde sendt mænd med brev til ham; men ingen uden ham var kommet frem. Han lagde til, at han nøiagtig havde udspejdet Baglernes færd, og at de kunde ventes endnu samme aften eller senest tidlig næste morgen. Kong Inge lod da sine høvdinger samle og kundgjorde, hvad bud han havde faaet. Alle raadede ham til ved luren at kalde mandskabet sammen og leire sig om natten ved gildestuerne. Kongen gif derpaa ind i gildestuen, hvor der blev druffert tappert, og alle var lystige og glade. Kongens mænd mindede ham om, at det var paa tide at kalde mandskabet sammen; men brudgommet, Torgrim, stod op og bad kongen ikke forstyrre lystigheden ved at lade luren blæse; han skulde lade sine egne mænd væbne sig og holde ordentlig natteragt ude paa Øren. Kongen søiede ham og blev siddende ved driffebordet til langt ud paa natten; men først da de vilde gaa tilfængs, bød Torgrim sine mænd væbne sig og gaa ud paa Øren for at holde vagt. Men Torgrims mænd blev enige om, at de ikke vilde holde vagt for kongens mænd og bønderne, og gif og lagde sig. Saa overstadig drukne var bryllups-gjæsterne, at ingen passede paa, at der blev holdt vagt, og kongen selv søvnede ind i Sigurd Svardages hus. Nogle af kongens mænd holdt

vagt ved hans dør; men ogsaa de var drufne, og Torgrim af Ejaanes sov i samme hus som kongen. Men Sigurd Svardages hus laa langt nede i byen, ikke langt fra bryggerne.

Imidlertid roede Baglerne ind fjorden og lige under Gulaafen, hvor de gjorde sig slagfærdige. Det var sidst paa natten, og da det tillige gik nogle sterke regn- og snebyger, var det meget mørkt. Skibene roede ind til Øren; da de naaede land, hvilede de paa aarene, lyttede opmærksom og merkede, at alt var stille i byen. Da satte de mandstrib til land, der nærmede sig gildeskaalene, og da de ikke saa nogen der, gik de tilbage til skibene og fortalte, at der ikke var nogen folk i vagstuerne. Nu roede alle mod land, satte skibene fast i grunden og gik op i byen, hvor alt var stille og roligt. Baglerne søgte hen til Kongsgaarden, hvor de vel havde tænkt at finde kongen. Her samlede de sig, stødte i luren og raabte sit hærskrig, hvorpaa de under larm og skrig atter drog nedover byen.

Imidlertid laa kong Inge i dyb søvn, men blev vækket af nogle kvinder, der hørte hærskriget. Omfider blev han vaagen og spurgte, hvad der var paa færde. De svarede, at fienderne var i byen. Han sprang da ud paa gangvalen og kom ud paa taget. Der blev han liggende ganske stille, indtil fienderne var draget forbi den gade. Da sprang han ned Kjøbmandsgaden og ud i elven, hvor han svømmede hen til et kjøbmandsskib, som laa for anker. Han greb i ankertouget og vilde hale sig op i skibet; men en mand paa skibet kom til og sagde: „Slip touget mand og kom dig væk!“ Kongen taug; da tog manden en baadshage og stødte ham bort fra touget. Inge svømmede da over elven; nogle af hans folk var foran ham, nogle efter.

For anden gang rykkede nu Baglerne op gennem byen; men da var de fleste Birkebeiner paa slugten. Nogle flygtede ud af byen, hvor de bedst kunde, andre søgte ind i kirkerne. Nogle blev dræbt paa gaden, andre inde i husene; thi alle huse blev ransaget. Torgrim af Ejaanes værgede sig længe og tappert, og 7 af hans mænd, som stod ham bi, blev dræbt; selv undkom han, men haardt saaret. Kong Inges merkesmand, Bergsvein Lange, blev dræbt paa gaden; men da Baglerne forlod ham, tog nogle kvinder kongens mærke og gjemte det. Sigurd Skjalgi med 30 mand og flere lendermænd samlede sig paa Ugeren og ilede ned til byen, hvor de dræbte nogle af Baglerne; men Sigurd selv blev fældet.

Nogle kvinder meldte Baglerne, at kong Inge var i Maria kirken; de sprang derhen, brød op døren, dræbte dem, som var derinde og hug en haand af Maria-billedet; men kongen fandt de ikke. I St. Olavs-

kirken var der 30 mand, som alle blev dræbt; i St. Andreas kirke blev 4 mand hugget ned.

Da kong Inge var kommet over elven, var han baade træt og forfrosen; thi det faldt stadig regn og sne. Da han kom op paa bakken, faldt han om og orkede ikke at gaa længere. Han fik da øie paa Ivar Fljodakol, som kom forbi, og bad ham hjælpe sig. Ivar svarede: „Først maa jeg hjælpe mig selv“, og gik sin vei. Straks efter kom Reidulf, Baards broder, op fra elven, og da han kom til det sted, hvor Inge laa, sagde han til ham: „Er I der, herre kongel!“ Inge svarede: „Saaledes kaldte I mig igaar.“ Reidulf svarede: „Det samme er du endnu, og saa skal det blive, saalænge vi begge lever.“ Derpaa tog han sin kappe af, svøbte kongen deri, bandt ham fast paa sin ryg og bar ham til Skusaas. Der fik han hest og slæde og tillige det nødvendige med klæder; thi han havde kun skjorte og hoser paa. Derpaa førte han kongen videre ind paa Strinden.

Kongens broder Skule vaagnede, da han hørte støien og larmen. Han saa ud af vinduet; da drog netop Baglernes merke forbi, og han hørte en kvinde sige med høi røst: „Ikke vilde Baglerne skynde sig saaledes forbi denne gaard, dersom de vidste, at kongens broder var derinde.“ Neppe var Baglerne kommet forbi gaarden, før Skule sprang ud paa gaden; snart smuttede han gennem gaderne, snart gjemte han sig under husene og slap saaledes ned til elven, hvor han traf paa 40 Birkebeiner, der havde faaet fat i baade, hvormed de satte over elven og reddede sig op til Klæbu. Der traf de kong Inge med 100 mand, dels Birkebeiner, dels bønder, som havde søgt til ham. Kongen og hans broder blev meget glade, da de mødtes. Kongens broder Guttorm krøb ned i bolverket under et hus, og da Baglerne holdt op med at ransage, kom han ind i Maria kirken, hvor han opholdt sig dagen over; men den næste dag iførte kanikerne ham kanikkklæder og fulgte ham over broen. Der skaffede de ham vaaben, heste og folk og lod ham ride afsted.

I alt faldt der henved 90 Birkebeiner. Hele byen blev ransaget, og der toges en mængde gods og penge, foruden alle kong Inges skibe. Alt bytte blev bragt ned i gildeskaalen, hvor det blev delt; men delingen tog to hele dage. Iblandt andet var der 300 ringbrynjer med tilhørende brynjehoser. Uagtet der af baglerne var 1000 mand, faldt der dog et stort bytte paa hver enkelt part.

Kong Inge havde imidlertid samlet 1000 mand i Guldalen, hvormed han rykkede ned mod byen, og da han ugedagen efter over-

faldet om kvelden kom til Jlevoldene, var Baglerne endnu i byen. Nu kom flere folk til fra Orkedalen, saa Inge den næste dag kunde rykke frem mod byen med 2000 mand. Baglerne søgte da ned til skibene, halede dem ud til Tidarholmen og vendte derfra tilbage til Østlandet.

Hertug Skules fald. Da Hertug Skule efter at have taget kongenaavn var blevet slaget i Oslo af kong Haakon Haakonsøn, flygtede han nord til Tidaros, hvor han før havde havt størst tilslutning. Men han fandt nu folkets sindelag meget forandret. Dels syntes folk, at de havde lidt stort folketab i Oslo, dels havde kong Haakon under sit ophold i Tidaros givet dem et andet syn paa sagen. Man ventede sig ikke et godt udfald af hertugens opstand og vilde derfor ikke understøtte ham. Hertugen holdt bord i Breidestuen i Kongsgaarden, men opholdt sig den meste tid i sit herberge og omgiffes kun lidet med andre. Han var 3 aftener i Niflegildet; men han talte kun med saa; de fleste havde ogsaa vendt sit sind fra ham. Hertugens folk syntes, han tog sig lidet iagt, og advarede ham; men han sagde, at Birkebeinerne ikke kunde fare saa fort fra Oslo til Tidaros. De svarede, at kong Haakon dog var kommet hurtigere fra Tidaros til Oslo, end nogen havde troet, og saadant kunde hände igjen. Det blev dog bestemt, at en skude skulde sendes ud i fjorden for at holde udkik, og broen over Tidelven blev brudt af for at hindre overfald fra den kant.

Kong Haakon havde imidlertid straks efter slaget i Oslo sendt Masulf paa Austraad med 15 skuder til det trondhjemske. Mandag morgen 21de mai naaede Masulf ganske uventet Tidaros med sine skibe. Klemet af Holm lagde med 3 skibe til ved Baklandet, de andre ved bryggerne. Hertug Skule vaagnede, da han hørte stormkloffen, sprang op, klædte sig og tog sine vaaben; det samme gjorde de andre, der var hos ham i gaarden. Derpaa sendte han sine svende ud i byen for at byde hans mænd, de saakaldte Darbælger, samt andre folk at støde til ham oppe i Kongsgaarden for der at tage imod Birkebeinerne. Men svendene kom tilbage uden at have faaet samlet noget mandskab; to gange sendte hertugen sine svende ud i byen, men fik ingen samlet; de udsendte sagde, at alle løb til kirkerne.

Hertugen spurgte nu, hvad de skulde gribe til, da der ingen bro var over Tidelven. Hans mænd raadede ham til at sætte over elven ved hjælp af en skude, som stod paa land i Kongsgaarden, og siden søge tilfogs, hvis han ikke vilde gaa ind i Kristkirken. Hertugen

valgte det første. Hertugens søn Peter, der holdt til et stykke ovenfor Kongsgaarden, vilde ikke følge hans opfordring og sætte over elven med dem, men begav sig ind i Kristkirken. Hertugen kom vel over og landede ved Skillinghellen; her bød han sine mænd gaa op paa Erlandschaug — høiden ved Kristiansten — for at slaa tilbage de Birkebeiner, der havde landet ved Bakke. Men de lod, som de ikke hørte dette, løb op ad bakken og forstaf sig i skoven.

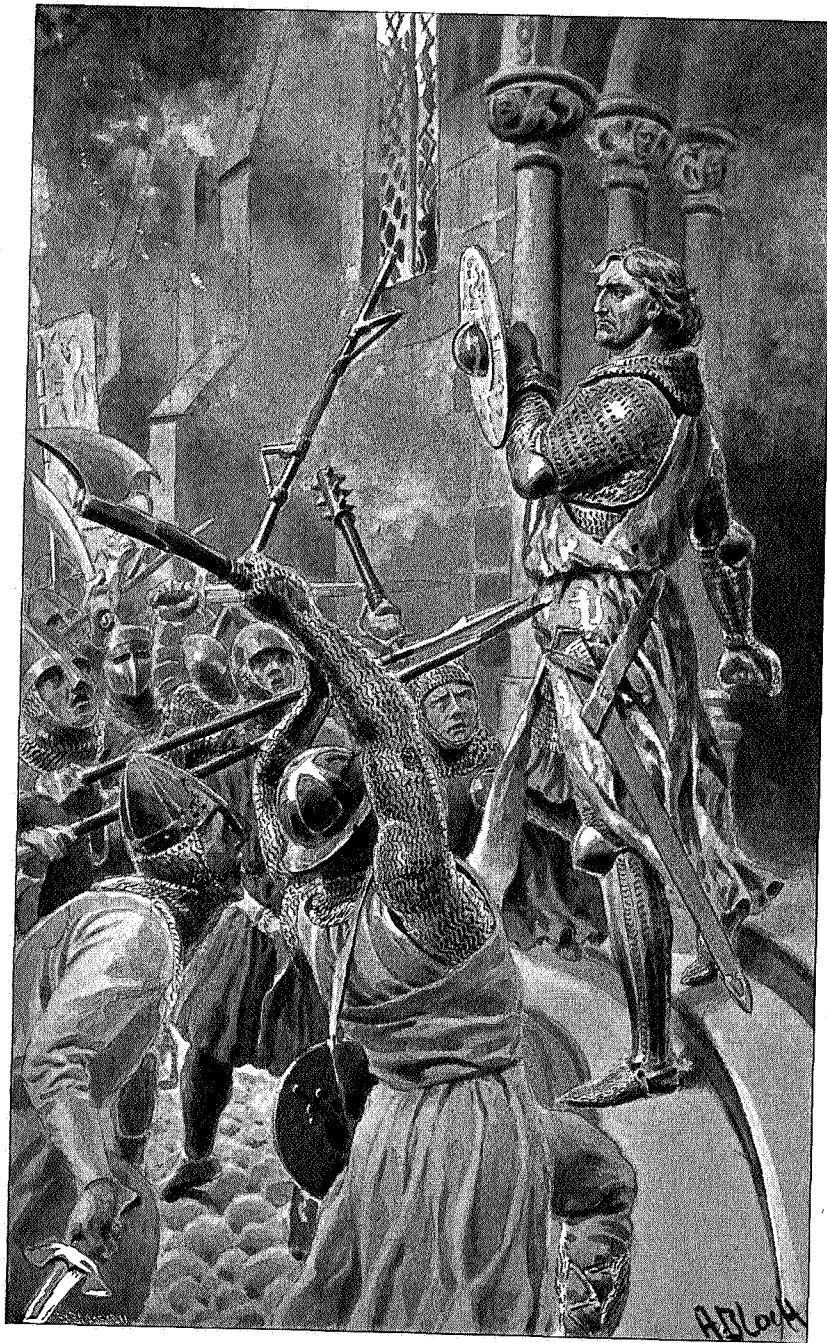
Hertugens søn Peter, der var gaaet ind i Kristkirken, gif derfra til Prædikebrødrene eller Dominikanerne; munkene bød ham fristed hos sig; men han stolede ikke paa dem, fór med 4 svende til Bispegarden, fik der en baad og satte over elven til øvre Elgesæter. Der løb Peter ind i et hus, hvor en kone sad ved bagstehellen; der fik han daarlige klæder og gjennte sig. Da Birkebeinerne kom op i byen, var de fleste Darbælger flygtet til kirkerne. De fik nys om Peters flugt og satte over til øvre Elgesæter. De sendte en mand ind i bagsterhuset, og da han kom ud, sagde han, at Peter var derinde. De førte ham ud og dræbte ham straks. Peters lig blev haaret til graven; derefter drog Birkebeinerne tilbage til byen og sendte mænd ud til alle kanter for at opsoge hertugen og hans mænd.

Hertug Skule holdt sig imidlertid skjult i skoven og fik høre, at Birkebeinerne holdt vagt rundt omkring og overalt havde speidere ude. Hans mænd begyndte at forlade ham, og af dem, han sendte ud, kom næsten ingen tilbage. Han opholdt sig i skoven baade mandag og tirsdag. Onsdag, der var den tredie af gangdagene, skulde munkene i Elgesæter kloster gaa i procesion rundt om markerne. De havde da forkapper med til hertugen og hans mænd, saa de slap ind i klostret sammen med processionen. Hertugen og hans mænd gif op i klostrets kirkeetaarn, hvor de fik sig bragt mad og drikke; en seng blev gjort istand til hertugen, der var træt og søvrig.

Da Birkebeinerne fik høre, at folk var gaaet ud af skoven og ind i klostret i forkapper, skjonte de, at det var hertugen og hans mænd. De greb da straks sine vaaben, fik sig baade og satte over elven. Da de nærmede sig klostret, skjød hertugens folk paa dem fra taarnet. Erkebiskop Sigurd var straks sat over med mange prester og mænd fra byen; han forbød Birkebeinerne at angribe klostret eller øve nogen ufred. Men Birkebeinerne svarede, at ufred her var nødvendig, enten de vilde eller ikke, med saadan besætning, som klosteret nu havde. Erkebispnen bød dem penge for, at hertugen med frit leide kunde fare til kongen. Dette vilde de ikke gaa ind paa, med mindre erkebispnen satte St. Olafs helligdom i pant paa, at hertugen vilde holde sine

løfter. Nogle var saa hidfse, at de ikke agtede paa erkebispens ord, men satte ild paa klostret; andre vilde slukke; men ilden tog overhaand. Da hertugen saa, at de vilde brænde klostret, bød han sine mænd at gaa ud. Da hertugen gif ud, holdt han et rundt skjold for ansigtet og sagde: „Hug mig ikke i ansigtet; det er ikke skik at handle saaledes med høvdinge“. Derpaa blev han dræbt med de mænd, han havde med sig. Saasnart hertugen var falden, vilde folket slukke ilden; men det gif ikke, og hele klostret brændte.

Dette hændte i aaret 1240, og med hertug Skules fald endte borgerkrigene i Norge.

Efter Originaltegning af A. Bloch, Christiania.

Reproduceret af Dr. Brunstov, Christiania.

Hertug Skules Drab foran Elgesæter Kloster.